

Polski PEN Club do Niemieckiego PEN Clubu

List otwarty

Drodzy Przyjaciele, Drodzy Koledzy z Niemieckiego PEN Clubu,

Zwracamy się do Was w dniu, w którym upływa 30 rocznica zawarcia przez Polskę i Niemcy Traktatu, otwierającego nowy rozdział w stosunkach wzajemnych i nowy rozdział dziejów Europy. Mimo goryczy i niepokojów, jakich nie szczędzi nam współczesność, ta rocznica nadal napełnia nadzieją. Traktat, zawarty wówczas, był wyrazem politycznej i historycznej mądrości jego niemieckich i polskich współtwórców, był zasługą wielu lat ich pracy. Jesteśmy dumni, że byli w tym gronie członkowie Polskiego PEN Clubu, że był wśród nich Władysław Bartoszewski, nasz wieloletni Prezes.

Ten akt prawny był zarazem aktem nadziei – i takim pozostał. Jako element międzynarodowej konstrukcji prawnej znosił formalnie stan rozciągniętej na trzy pokolenia groźnej tymczasowości w powojennej Europie. Sankcjonując zjednoczenie Niemiec i potwierdzając integralność terytorialną Polski, normalizował ich relacje. Otwierał też Polsce drogę do międzynarodowych struktur NATO i Unii Europejskiej. W konsekwencji podobną szansę otrzymały te państwa postkomunistyczne, które *de facto* i *de iure* odzyskiwały niepodległy byt, pogwałcony w wyniku II wojny światowej. Bilateralny traktat stawał się zatem gwarancją międzynarodowego systemu bezpieczeństwa.

Ponieważ jednak przystąpienie do Unii Europejskiej wymagało poszanowania demokracji i praworządności, traktat ten w perspektywie historycznej stawał się ich przesłanką i niejako wzajemną gwarancją. Był nie tylko aktem ustanowienia pokoju i pojednania, lecz także aktem założycielskim epoki demokracji i rządów prawa w regionie Europy Środkowo-Wschodniej, którego obszar na nieszczęście wyznaczały nie tylko dawne tradycje narodowe, lecz totalitarne ludobójstwo i Zagłada. Mimo politycznych turbulencji ta przesłanka i ta gwarancja pozostają w mocy.

Trzydzieści lat potwierdziło mądrość i potrzebę tego dzieła. Wobec kryzysu politycznego ostatnich lat z pewnością nie tracą na znaczeniu, a nowej wagi nabierają kwestie wymiany i współpracy naukowej, edukacyjnej i kulturalnej, ruchu idei między naszymi krajami. Ten traktat był aktem otwarcia – niech więc też dalej mu sprzyja.

Warszawa, 19 czerwca 2021